

Юридически *барометър*

брой 12
юли - декември 2015

Юридически *барометър*

брой 12
юли - декември 2015

Екип на броя

Основен екип на проекта:

Проф. Даниел Вълчев – ръководител
Милена Костова – координатор
Лилия Николова – юридически експерт
Димитър Епитропов – юридически експерт
Андрей Георгиев – юридически експерт
Ванина Попова – юридически сътрудник

Консултанти на броя:

адвокат Емилиян Арнаудов – управляващ съдружник на Адвокатско дружество „Попов и партньори“
адвокат Христо Копаранов – съдружник, ръководещ екип „Регулации и защита на конкуренцията“ в Адвокатско дружество „Попов и партньори“

Сътрудници при подготовката на броя – студенти от Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“:

Благовест Илчевски
Гюлсевер Сали
Донка Стойчева
Елизабет Генчева
Стела Владова
Христофор Рачев

Съдържание

▶ За проекта – Даниел Вълчев, Ръководител на екипа на Юридически барометър	4
▶ Гост на броя – проф. Георги Димитров, професор по право на информационните и комуникационните технологии в УНИБИТ и в БАН.. . . .	6
▶ I. Законодателна дейност	10
▶ II. Анализ на някои по-важни закони	32
▶ III. Конституционен контрол. Вето на президента	46
▶ IV. Подзаконови нормативни актове и контрол върху тях.	56
▶ V. Тълкувателни актове на върховните съдилища	61
▶ VI. Хармонизация на българското право с правото на Европейския съюз	67
▶ VII. Състояние на основните права в практиката на Европейския съд по правата на човека	75
▶ VIII. Тема на броя: Електронно правосъдие	82

Гост на броя

Проф. Георги Димитров е доктор по право от Католическия университет Льовен, Белгия (Ph.D., 2008 г.). Понастоящем е професор по право на информационните и комуникационните технологии в УНИБИТ и в БАН. Преподава в редица престижни университети в страната и чужбина. Адвокат е към Софийската адвокатска колегия, учредител и съдружник в Адвокатско дружество „Димитров, Петров и Ко.“ (www.dpc.bg) и ръководител на отдела му по право на информационните и комуникационните технологии. Председател е на Фондация „Право и Интернет“ (www.netlaw.bg) и на нейния Научно-изследователски център по право на информационните и комуникационните технологии. Има богат опит от участие като експерт в законодателния процес в България, свързан с електронното управление, електронната идентификация, електронната търговия и информационното общество.

ЕЛЕКТРОННО ПРАВОСЪДИЕ В БЪЛГАРИЯ

Проф. д-р Георги Г. Димитров

Електронното правосъдие е концепция, която цели цялостна реформа на съдебната система, с цел въвеждане на информационните и комуникационните технологии за осигуряване на възможността на участниците в съдебните и досъдебните производства да упражняват процесуални права в електронна форма, но включително на органите на съдебната власт да извършват удостоверителни изявления по електронен път¹. Електронното правосъдие не е еднократен акт. То е комплекс от финансови, организационни, технологични, образователни и нормативни мерки, целящи ефективното използване на информационните и комуникационните технологии в съдебната система².

Електронното правосъдие няма да отнеме възможността на гражданите да упражняват процесуалните си права и да общуват със съдебната система на хартия, каквато е досегашната позната практика. То ще им даде една допълнителна възможност за упражняване на правата им в електронна форма.

Внедряването на електронното правосъдие изисква подготовка на органите на съдебната власт за работа с електронно съдържание. Необходимо е да се промени цялата вътрешна организация на работа с документи и хартиени дела и приемането на нови такива, които да дадат възможност за законосъобразно „водене“ на електронни дела и обмен на електронни документи между различните органи на съдебната власт, както и с администрацията. В същото време внедряването на мерките за електронно правосъдие за осъществяване на процесуални права в електронна форма трябва да бъде обезпечено най-малко със същото ниво на сигурност, с което гражданите и сега се ползват при обмен на хартиени документи.

Ефектите от въвеждане на електронното правосъдие са многопластови. От една страна, ще се облекчат гражданите и организациите при общуването им със съдебната система, от друга страна, ще се повиши прозрач-

¹ Елемент от Концепцията за въвеждане на електронно правосъдие, разработена от автора за нуждите на работната група за въвеждане на електронното правосъдие към Министерството на правосъдието, разработила нормативната уредба за въвеждане на електронно правосъдие май – октомври 2012 г.

² Наричан „e-Justice“ в чуждестранната литература

ността по отношение на ефективността от функционирането на отделните органи и звена на съдебната система, включително и на отделните служители, магистрати, вещи лица и други участници в производствата. Не е за пренебрегване икономическият ефект, свързан с намаляване на разходите както на държавата за поддържане на различни системи, за ангажиране на голям обслужващ технически апарат от служители, за спестяване на разходи за поддържането на помещения, архивни хранилища и т.н., но така и на гражданите във връзка с бързината и достъпа до съдебната система. Не на последно място, въвеждането на електронното правосъдие ще спомогне за по-доброто разпределение на делата и управление на натовареността на магистратите както по райони, така и по видове дела в рамките на един съдебен район.

Понастоящем правна възможност за упражняване на процесуални права в електронна форма или за други правоотношения със съдебната система не съществува. Няма подобна възможност и за органите на съдебната власт и администрациите им в отношенията помежду им. Единични нормативни разпоредби дават ограничени възможности за водене на определени списъци/книги в електронна форма и извършване на определен брой действия по електронен път (напр. връчване на съобщения). Налице са ограничени правни възможности и за представянето на електронни доказателства в гражданския процес за доказване на материални правоотношения.

Влизането в сила на Закона за електронния документ и електронния подпис (ЗЕДЕП) през 2001 г. доведе до признаването на електронните документи за равностойни на хартиените, като в същото време подписването с обикновен, усъвършенстван или квалифициран електронен подпис получи правното значение на саморъчен подпис³. В предмета на ЗЕДЕП обаче не попадат обществените отношения по повод на правната стойност на електронния документ и електронния подпис в съдебната система, както и изобщо упражняването на процесуални права в електронна форма.

Как обаче трябва да се подходи, за да се внедри е-правосъдието в съдебната система в текущия момент? Тук е особено важно да се разбере, че това е процес, който трябва да отчете готовността на съдебната

³ Виж Димитров, Г., Право на информационните и комуникационните технологии, Том II, Глава I, Фондация "Право и Интернет", София 2014.

система за тази реформа.

Въвеждането на електронното правосъдие трябва да е поетапно. На първо място, трябва да се обезпечат правила за електронно правосъдие в гражданския и в административния процес, като от обхвата им се изключат изпълнителните, заповедните и някои охранителни производства предвид спецификите на тези производства. Тези мерки ще позволят упражняването на процесуални права в електронна форма, издаването на актове, извършване на действия и на удостоверителни изявления в електронна форма от страна на съдебните органи. Същевременно органите на съдебната власт ще работят едновременно с електронни и с хартиени дела. Необходимо е този процес да бъде обезпечен с оперативно съвместима и сигурна единна система за обмен на електронни документи между органите на съдебната власт, лицата, осъществяващи публични функции и организацияте, предоставящи обществени услуги, като се осигури възможност и за водене, съхранение и достъп до електронни регистри, където актовете на съдебната власт ще се обявяват и публикуват.

Оттук нататък процесът по интегриране на мерките за е-правосъдие ще може само да напредва, като постепенно в обхвата му ще се добавят охранителните производства и наказателните производства и се реформират регистрите в посока за вписване на правно-релевантните обстоятелства във връзка с актовете на органите на съдебната власт. Ще стане още възможно реформирането на охранителните производства и преминаването в електронна форма на различните регистри, водени в съда – на адвокатски дружества, религиозни организации, политически партии и др. Натрупаният опит от внедряването на мерките за електронното правосъдие в административния и гражданския процес ще направи възможно и неговото постепенно интегриране и в наказателния процес, като следваща стъпка от реформата.

В същото време не бива да се забравя, че процесът по въвеждане на мерки за електронно правосъдие в съдебната система трябва да бъде ефективно управляван, с цел да се постигне максимална ефективност и плавност на прехода. Висшият съдебен съвет (ВСС) е органът, отговарящ за функционирането на съдебната система. Именно поради тази причина е подходящо ВСС да контролира процеса по внедряване на електронно правосъдие.